

DOI: [10.32702/2307-2156-2021.5.1](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.5.1)

УДК 325.455

*Т. В. Новаченко,
д. держ. упр., доцент, професор кафедри публічної політики та політичної аналітики,
Національна академія державного управління при Президентові України
ORCID ID: 0000-0001-6812-5342*

*О. В. Александров,
к. держ. упр.
ORCID ID: 0000-0002-5093-9644*

*Н. П. Дяченко,
к. держ. упр., доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій,
Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0002-4306-7665*

*Н. А. Коваленко,
к. філол. н., доцент, доцент кафедри менеджменту та інформаційних технологій,
Київський інститут інтелектуальної власності та права Національного університету
«Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0001-9881-4835*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗРОСТАННЯ СУСПІЛЬНОЇ ДОВІРИ

*T. Novachenko
Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Professor of the Department of Public Policy and Political Analytics,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

*O. Aleksandrov
PhD in Public Administration*

*N. Diachenko,
PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Management and IT,
Kyiv Institute of Intellectual Property and Law of the National University of Odessa Law Academy*

*N. Kovalenko,
PhD in Philology, Associate Professor of the Department of Management and IT,
Kyiv Institute of Intellectual Property and Law of the National University of Odessa Law Academy*

EFFICIENCY OF THE INNOVATION POLICY AS A PREREQUISITE FOR GROWING PUBLIC TRUST

У статті розглядається значущість інноваційного розвитку – визначального чинника економічного зростання, утвердження сталого розвитку та конкурентоздатності Української держави. Аргументовано, що науково-дослідна діяльність й упровадження інновацій, як чинники соціально-економічного розвитку, є запорукою процвітання суспільства та формування передумов зростання суспільної довіри.

З метою аналізу стану, нагальних проблем та перспектив інноваційного розвитку в Україні досліджено кількісні та якісні показники інноваційної діяльності. Виявлено, що впродовж 2010-2019 років відбулося скорочення кількості організацій, що здійснювали науково-дослідну діяльність (далі – НДР) та чисельність працівників, що займалися науковими дослідженнями та розробками. Встановлено, що відповідно до інформації Державної служби статистики України, спостерігається тенденція збільшення витрат (у млн грн) на науково дослідну діяльність, однак це відбувалося внаслідок знецінення гривні, адже у доларовому еквіваленті з 2014 року спостерігається зниження рівня фінансування. Досліджено динаміку змін структури складу виконавців НДР упродовж 2017-2019 рр., гендерні аспекти посеред виконавців НДР, структуру виконавців науково-дослідної діяльності з розподілом за віком, рівнем освіти, галузями знань, наявністю наукових ступенів. Виявлено, що відповідно до рейтингових оцінок Європейського інноваційного табло 2020 (англ. European Innovation Scoreboard 2020) Україна щорічно втрачає позиції – 34-те у 2014 році, 35-те впродовж 2015-2018 рр., 36-те у 2019 році та передостаннє 38-ме у 2020 році, випередивши лише Румунію. Зазначено, що стан сучасної діяльності у сфері інноваційного розвитку є результатом державної політики, яка наразі характеризується відсутністю послідовності та науково обґрунтованого стратегічного планування щодо переведення України на інноваційний шлях розвитку. Інноваційна науково-дослідна діяльність є запорукою процвітання суспільства та формування передумов зростання суспільної довіри. Формування державної інноваційної політики необхідно здійснювати шляхом узгодження інтересів усіх суб'єктів інноваційної діяльності, що забезпечить ефективність процесів її реалізації та сприятиме зростанню суспільної довіри до державних інститутів.

The article considers the importance of innovative development - a determining factor of economic growth, the establishment of sustainable development and competitiveness of the Ukrainian state. It is argued that scientific and research activities, implementation of the innovations, as factors of socio-economic development, are the key to the prosperity of society and the formation of preconditions for the growth of public confidence.

In order to analyze the state, urgent problems and prospects of innovative development in Ukraine, quantitative and qualitative indicators of innovative activity are investigated. It was found that during 2010-2019 there was a reduction in the number of organizations and of employees engaged scientific and research activities.

It is established that according to the State Statistics Service of Ukraine, there is a tendency to increase spending (in UAH million) on research activities, but this was due to the devaluation of the hryvnia, because in dollar terms since 2014 there is a decrease in funding. The dynamics of changes in the structure of research and development performers during 2017-2019, gender aspects among of employees engaged scientific and research activities, the structure of research performers with the distribution by age, level of education, fields of knowledge, availability of scientific degrees are investigated. It was found that according to the ratings of the European Innovation Scoreboard 2020, Ukraine annually loses positions - 34th in 2014, 35th during 2015-2018, 36th in 2019 and the penultimate 38th in 2020, ahead of only Romania. It is noted that the current state of activity in the field of innovative development is the result of state policy, which is currently characterized by a lack of consistency and scientifically sound strategic planning for the transition of Ukraine to an innovative path of development. The innovative scientific and research activities is the key to the prosperity of the society and the formation of the preconditions for the growth of the public confidence. The formation of the state innovation policy should be carried out by coordinating the interests of all subjects of innovation, which will ensure the effectiveness of its implementation processes and promote the growth of public confidence in state institutions.

Ключові слова: інновації; інноваційна діяльність; інноваційна політика; суспільна довіра.

Key words: *innovations; innovative activity; innovation policy; public trust.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах транзитивності економіки базовою складовою механізмом формування засад сталого розвитку є забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на національному та міжнародних ринках. Це потребує інтенсифікації інноваційних процесів на підприємствах різних форм власності, адже, нині інноваційна діяльність є потужним каталізатором та надійною гарантією забезпечення ефективності підприємницької діяльності. За таких умов ключовою умовою забезпечення конкурентних переваг є здатність до продукування, впровадження та капіталізації інновацій.

Стрімкий розвиток інноваційної сфери України та очевидні переваги застосування новітніх досягнень науки в повсякденній діяльності вітчизняних підприємств спонукають сучасних підприємців нарощувати інноваційний потенціал. Курс на інноваційний розвиток в Україні сприятиме реорганізації економіки на основі удосконалення наукомістких виробництв, запровадження прогресивних високотехнологічних процесів, розробки та випуску нової конкурентоспроможної продукції

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню окремих аспектів інноваційної діяльності в Україні присвячені праці таких науковців, як М. Василенко, І. Голосніченка, С. Ківалова, М. Матвійчука, І. Сурай, Г. Ульянової, Р. Шишки та інших.

Феномен довіри громадян до державних інститутів влади, а також механізми забезпечення зростання суспільної довіри висвітлено в працях дослідників, серед яких Е. Афонін, Т. Бельська, О. Вишняк, О. Кожемікіна, Т. Новаченко, Н. Погоріла, Ю. Самчук та ін.

Метою статті є дослідження стану, нагальних проблем, перспектив інноваційного розвитку та його вплив на формування засад суспільної довіри в Україні.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний розвиток є визначальним чинником економічного зростання, сталого розвитку та конкурентоздатності держави.

Саме тому однією з науково-практичних проблем, що постає перед вітчизняною наукою і потребує невідкладного розв'язання, є необхідність створення ефективного, адекватного сучасним вимогам організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку.

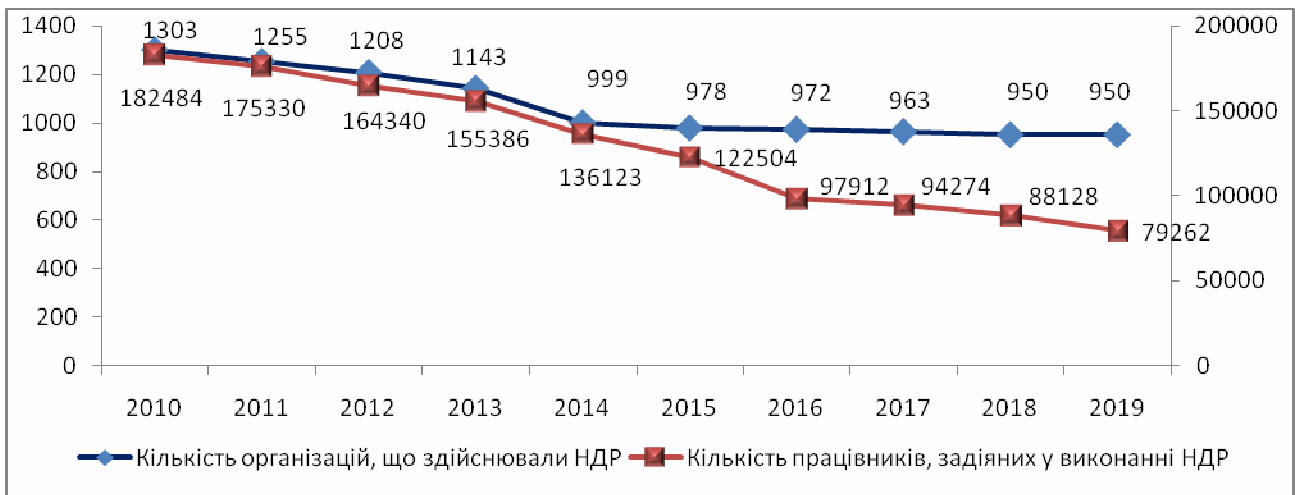
Необхідність розвитку економіки України на інноваційній основі була задекларована ще наприкінці минулого століття. Однак, без наукових обґрунтувань та механізмів реалізації необхідних рішень ефективно розв'язання цієї проблеми практично неможливе, про що й свідчить сучасний стан української економіки. Саме тому особливої ваги сьогодні набувають наукові розробки, спрямовані на переведення економіки України на інноваційну модель розвитку та комплексне розв'язання проблем інноваційного процесу в трансформаційній економіці.

Наукові дослідження, розробки та інновації стають ключовими чинниками принципово нової соціально-економічної системи – економіки, що базується на знаннях, рішення про створення якої було прийнято Європейським Союзом у 2007 році під час Лісабонського саміту (*англ.* Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community) [1].

В Україні є належний освітньо-науковий кадровий потенціал, здатний генерувати інноваційні продукти чи послуги. Однак, відповідно до Глобального індексу інновацій (*англ.* Global Innovation Index) [2], у 2020 році Україна обіймає в оприлюдненому рейтингу 45 місце, поліпшивши його з попереднього року на дві позиції (47-ме у 2019 році), втім не досягнувши рівня 2018 року (43-тє місце). Безсумнівно, що з метою поліпшення ситуації необхідно задіяти механізми переходу від низько технологічної ресурсної до високо технологічної інноваційної економіки шляхом зорієнтованості державної інноваційної політики на створенні сприятливих умов для розвитку зазначеної сфери, створення передумов для виробництва інноваційних продуктів чи послуг, їх упровадження та комерціалізації як в Україні, так і поза її межами.

Відповідно постає потреба формування сприятливого інвестиційного клімату, що забезпечить створення інфраструктури, яка вмотивуватиме дослідників на перетворення результатів досліджень у продукт, придатний для впровадження та комерціалізації. Розв'язання таких завдань, зокрема налагодження комунікаційного механізму взаємодії технологічних платформ, передбачено Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [3], затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. за № 526-р.

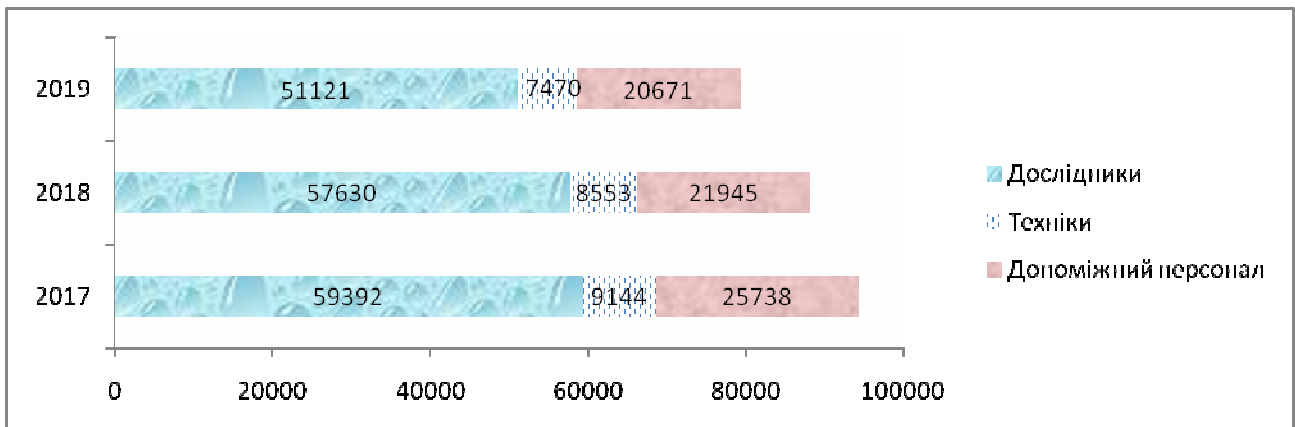
В Україні, відповідно статистичної інформації державної служби статистики [4], упродовж 2010-2018 років відбулося значне скорочення кількості організацій, що здійснювали НДР (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка змін кількості організацій, що здійснювали НДР та чисельності виконавців НДР упродовж 2010-2019 рр.

Джерело: розроблено на основі [4]

Разом з тим, стабілізувати ситуацію щодо кількості організацій, що здійснювали НДР вдалося у 2019 році: відбулося лише зменшення чисельності виконавців НДР, зокрема техніків та допоміжного персоналу (рис. 2):

Рис. 2. Динаміка змін структури складу виконавців НДР (осіб) упродовж 2017-2019 рр.

Джерело: розроблено на основі [4]

За підсумками 2019 року найбільша чисельність науковців досліджували технічні та природничі науки (рис. 3):

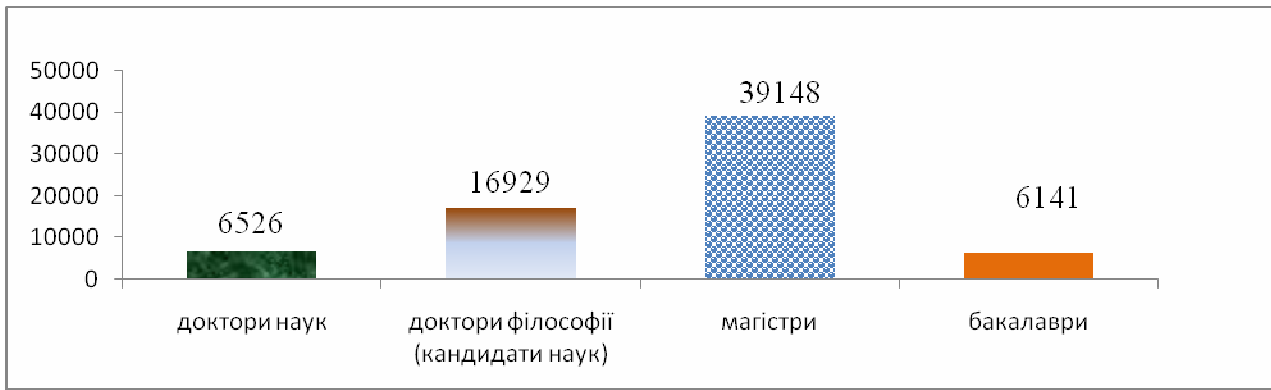
Рис. 3. Чисельність виконавців НДР, за галузями знань (осіб)
Джерело: розроблено на основі [4]

З-поміж виконавців НДР, переважна більшість мають вищу освіту (рис. 4):

Рис. 4. Чисельність виконавців НДР, за рівнем освіти у 2019 році, (осіб)
Джерело: розроблено на основі [4]

Найбільшу чисельність посеред виконавців НДР, становлять магістри (рис. 5):

Рис. 5. Виконавці НДР у 2019 році, які мають вищу освіту (осіб)

Джерело: розроблено на основі [4]

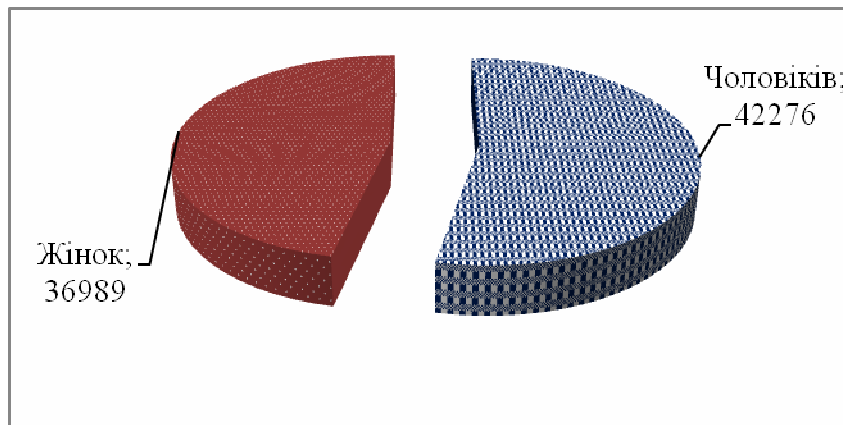
Вагомим показником наявного наукового потенціалу нації є вікова структура виконавців НДР: 48,5 % становлять дослідники віком «50 років і старше» (табл. 1):

Таблиця 1.
Вік дослідників-виконавців НДР у 2019 році, (осіб)

До 25 років	25-29 років	30-34 роки	35-39 років	40-44 роки	45-49 років	50-54 роки	55-59 років	60-64 роки	65 років і старше
955	3582	5602	6198	5367	4606	3996	5249	5262	10304

Джерело: [4]

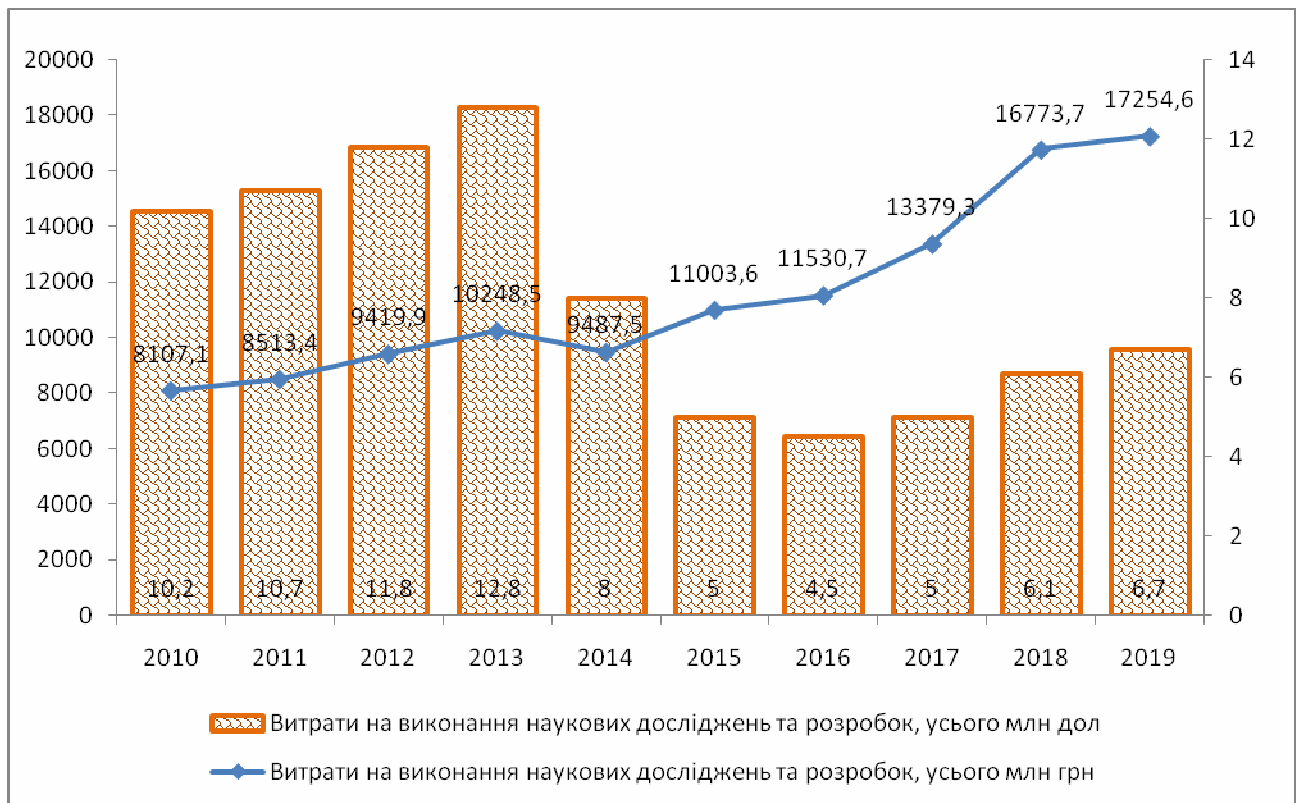
Серед дослідників, залучених до виконання НДР у 2019 році, осіб чоловічої статі було на 12,5% більше (рис. 6):

Рис. 6. Гендерний показник виконавців НДР у 2019 році

Джерело: розроблено на основі [4]

Відповідно до даних Державної служби статистики України спостерігається збільшення витрат на виконання наукових досліджень та розробок, зокрема, у порівнянні з 2010 роком (рис. 7):

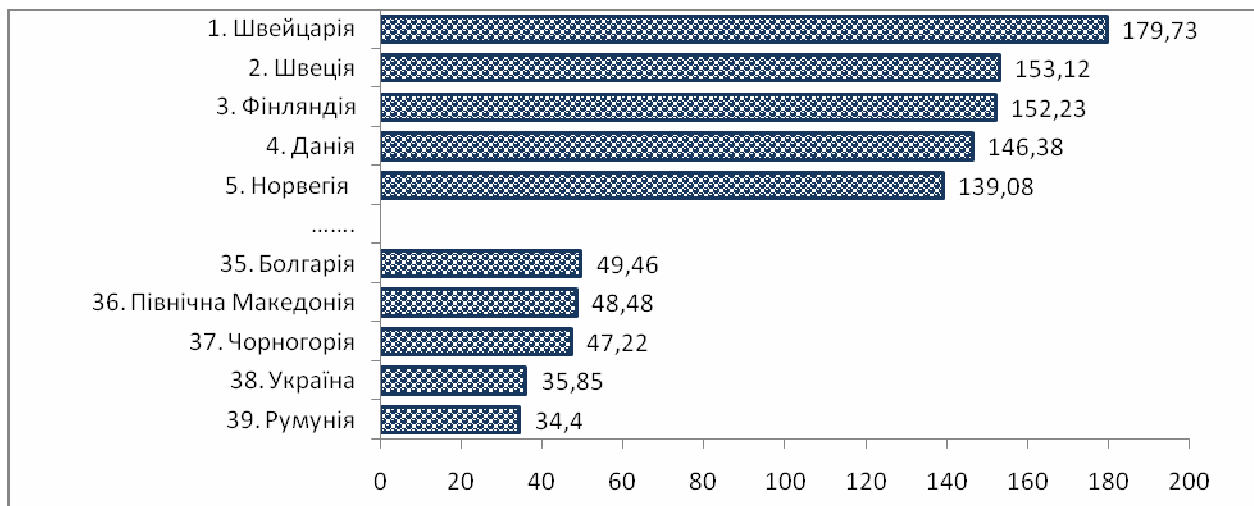

Рис. 7. Динаміка змін витрат на виконання наукових досліджень та розробок
Джерело: розроблено на основі [4]

Однак, це відбувалося внаслідок інфляційних процесів – зростання курсу долара, знецінення гривні.

Динаміка ж витрат на виконання наукових досліджень та розробок, виражена у доларовому еквіваленті, хоча й демонструє з 2015 року тенденцію до зростання, не досягає навіть рівня 2010 року.

Відповідно до рейтингових оцінок Європейського інноваційного табло 2020 (англ. European Innovation Scoreboard 2020) [5] Україна щорічно втрачає позиції – 34-те у 2014 році, 35-те впродовж 2015-2018 рр., 36-те у 2019 році та передостаннє 38-ме у 2020 році, випередивши лише Румунію (рис. 8):

Рис. 8. Індеси Європейського інноваційного табло у 2020 році
Джерело: [6]

Такі бентежні тенденції вказують на нагальну необхідність модернізації механізмів регулювання державної інноваційної політики, зокрема шляхом узгодження правового забезпечення, відповідної реорганізації наявних структурних елементів реалізації інноваційної політики, «посилення зв'язку між навчальними, дослідницькими та інноваційними компонентами освітньо-наукової системи» [6, с. 3], що зокрема сприятиме підготовці кадрів, краще пристосованих до роботи в умовах швидких змін і високої конкуренції, здатних проявляти ініціативу та брати на себе відповідальність. Такі заходи забезпечать синергетичний ефект реалізації державної інноваційної політики, що сприятиме зростанню національного

виробництва товарів та послуг, шляхом широкомасштабного впровадження результатів наукових досліджень та науково-технічних/експертних розробок.

Отже, державна політика має характеризуватися послідовністю та науково обґрунтованим стратегічним плануванням щодо переведення України на інноваційний шлях розвитку. Складність цієї проблеми обумовлена ігноруванням протягом усього періоду становлення і розвитку ринкової економіки принципу ефективного використання виробничого та науково-технічного потенціалу, необхідності його розвитку на інноваційній основі у зв'язку з повним вичерпанням екстенсивного чинника розвитку вітчизняної економіки. У цьому контексті ми наголошуємо на тому, що саме інноваційна науково-дослідна діяльність є запорукою процвітання суспільства та формування передумов зростання суспільної довіри [7].

Тож, з метою інтенсифікації процесів інноваційного розвитку в Україні варто дослідити зарубіжний досвід державного регулювання у сфері інноваційної діяльності в країнах, які очолюють список оприлюднених рейтингів Глобального індексу інновацій 2020 (Швейцарія, Швеція, Норвегія, Данія та ін.). У процесі впровадження важливо враховувати наявний та перспективний інноваційний потенціал країни, ресурсні можливості, суспільні настрої, зацікавленість усіх суб'єктів інноваційної діяльності з метою формування інституту довіри до державної інноваційної політики, яка повинна базуватись на засадах довіри, взаєморозуміння та узгодженості інтересів усіх учасників інноваційного процесу.

Висновки. Таким чином, в Україні вплив на результативність інноваційних процесів наразі не є достатнім. Водночас, для переходу країни на інноваційний шлях розвитку сформовано необхідне ресурсне забезпечення – нормативно-правове, технологічне, організаційне, а також, чи не найголовніше, – людський потенціал. Відповідно державна політика, що спрямована на узгодження інтересів суб'єктів інноваційної діяльності, сприятиме забезпеченню її ефективності та зростанню суспільної довіри.

Список використаних джерел.

1. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT>.
2. Global innovation index 2020. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf.
3. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. European Innovation Scoreboard 2020. URL: https://interactivetool.eu/EIS/EIS_2.html.
6. Ківалов С. В. Сучасний інноваційний процес у вищій школі: актуальні проблеми та тенденції. Актуальні проблеми політики. 2017. Вип. 59. С. 3-15.
7. Новаченко Т. В., Дяченко Н. П., Демченко С. О. Модернізація механізмів державного управління у сфері інтелектуальної власності України в контексті глокалізаційних процесів розвитку. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2019. № 3. С.118–124.

References.

1. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT> (Accessed 22 Apr 2021).
2. Global innovation index 2020. available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf (Accessed 22 Apr 2021).
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Strategy for the development of innovation for the period up to 2030” available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (Accessed 22 Apr 2021).
4. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. European Innovation Scoreboard 2020. available at: https://interactivetool.eu/EIS/EIS_2.html (Accessed 22 Apr 2021).
6. Kivalov, S. V. (2017), “Modern innovation process in higher education: current issues and trends”, *Aktualni problemy polityky*, vol. 59, pp. 3-15.
7. Novachenko, T. V. Diachenko, N. P. and Demchenko S. O. (2019), “Modernization of public administration mechanisms in the field of intellectual property of Ukraine in the context of globalization processes of development”, *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 3, pp.118–124.

Стаття надійшла до редакції 02.05.2021 р.